

Məqalə redaksiyaya daxil olub 16.03.2023

The article was received by editorial board on 16.03.2023

Статья принята к печати 16.03.2023

KƏND TƏSƏRRÜFATINDA SAHİBKARLIQ RİSKLƏRİNİN AZALDILMASINDA SİĞORTANIN ROLU

Xülasə

Məlumdur ki, iqtisadi fəaliyyət sahələrinin ən riskli sahələrindən biri kənd təsərrüfatıdır. Çünki, kənd təsərrüfatının sektorunun fəaliyyəti təbii-iqlim şəraiti ilə bağlıdır. Kənd təsərrüfatında sahibkarlıq fəaliyyətinin risklərlə bağlı olduğunu nəzərə alaraq bu istiqamətdə araşdırmanın aparılmasının nə qədər aktual olduğunu görə bilərik. Məqalədə riskin mahiyyətinə toxunulmuş, kənd təsərrüfatı sektorunda yarana biləcək sahibkarlıq riskləri tədqiq edilmişdir. Kənd təsərrüfatında sahibkarlıq risklərinin azaldılması yolları araşdırılmışdır. Kənd təsərrüfatı risklərinin azaldılmasında sığortanın rolu nəzərdən keçirilmişdir. Kənd təsərrüfatında mənfi amillərin və risklərin aradan qaldırılması üçün tədbirlər təklif edilmişdir. Kənd təsərrüfatı risklərinin sığortası sisteminin təkmilləşdirilməsinin zəruriliyi əsaslandırılmışdır.

Açar sözlər: kənd təsərrüfatı, risk, sahibkarlıq, sığorta, dövlət, istehsal, müəssisə, maliyyə.

GİRİŞ

İstənilən vəziyyətdə kənd təsərrüfatında sahibkarlıq fəaliyyəti qeyri-müəyyənlik ilə müşayiət olunur. Odur ki, sahibkarlıq subyektləri qərar qəbul edərkən riskə gedir. İqtisadiyyatda risk birbaşa maddi itkilər və ya istənilən nəticənin əldə edilməməsi təhlükəsidir. Ən riskli sahibkarlıq fəaliyyəti müxtəlif amillərin təsirinə məruz qalan kənd təsərrüfatı sektorundadır. Təsərrüfat fəaliyyətindən əldə edilən bütün nəticələr təkcə istehsalat qoyulan vaxtın keyfiyyətindən və miqdarından deyil, həm də obyektiv səbəblərdən, yəni iqlim şəraitindən, istehsal prosesinin məhdud müddətindən, texnoloji prosesin bioloji xüsusiyyətlərdən və s. asılıdır. Kənd təsərrüfatı müəssisəsində risk təbii, iqlim və antropogen amillərin təsiri nəticəsində mənfəətin itirilməsi ehtimalı hesab olunur.

Müasir iqtisadiyyatda sahibkarlıq fəaliyyəti sahibkarlıq riski ilə müşayiət olunur. Sahibkarlıq riski dedikdə, məhsulun, işin, xidmətlərin istehsalı və satışı ilə bağlı müəssisənin istənilən fəaliyyətinin reallaşdırılması nəticəsində mümkün itkilər başa düşülür. Sahibkarlıq fəaliyyətini müşayiət edən qeyri-müəyyənliyin təsiri nəticəsində gözlənilən nəticədən və ya hadisələrdən müsbət və mənfi cəhətlərdən kənarlaşmalar baş verir. Bununla belə risklər idarə edilərkən əsasən mənfi nəticələr əsas götürülür.

Risk müəyyən bir hadisəni və onun nəticələrini təsvir etməklə xarakterizə edilə bilər, məsələn, təhvil verilmiş məhsul üçün ödənişin alınmaması halında bir hadisə müəssisənin ödəmə qabiliyyətinin azalması kimi mənfi nəticəyə gətirib çıxarır. Sahibkarlıq riski risk hadisələrinin baş vermə mənbələrini və nəticələrini özündə birləşdirən mürəkkəb iqtisadi kateqoriyadır. Risk hadisəsi baş verə bilən və ya olmaya bilən hadisədir, lakin baş versə, müəssisə üçün gözlənilməz nəticələrə gətirib çıxarır. Odur ki, risk xoşbəxt nəticə ümidi ilə təsadüfi təhlükə, uğursuzluq, itki və ya hərəkətin mümkünlüyü kimi qəbul edilir. Risk bilavasitə baş verə biləcək və real zərərə, itkilərə, gözlənilən gəlirin alınmamasına səbəb ola biləcək mənfi hadisənin baş vermə ehtimalı kimi başa düşülür [5, s.210]

Kənd təsərrüfatı istehsalının davamlı fəaliyyətini təmin etmək məqsədilə sahibkarlıq risklərinin öyrənilməsi və risk faktorlarının kənd təsərrüfatı müəssisələrin istehsal-maliyyə fəaliyyətinin

nəticələrinə mənfi təsirinin azaldılması üçün təşkilati-iqtisadi tədbirlər sisteminin formalaşdırılması zəruridir. Kənd təsərrüfatında sahibkarlıq riskləri bu sahədə sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətinin reallaşdırılması prosesində məhsul istehsalı, xidmətlərin göstərilməsi zamanı yaranan, xərclərin artmasına və ya müəssisənin müflisləşməsinə səbəb ola bilən təhlükələrdir. İqtisadiyyatın digər sahələri ilə müqayisədə kənd təsərrüfatı müəssisələrin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinə mənfi təsir göstərən müxtəlif amillərin təsirinə və çoxlu sayda risklərin yaranmasına ən həssasdır.

Kənd təsərrüfatında ən mühüm sahibkarlıq riskləri bunlardır:

1) bəzi ixrac əmtəələrinin daxili və xarici dünya bazar qiymətlərinin pisləşməsi, yavaş iqtisadi artım və investisiyalaşdırma səbəbindən kənd təsərrüfatının inkişafı məqsədlərinə nail olmaq imkanlarının azalması nəticəsində yaranan makroiqtisadi risklər;

2) hava şəraitinin dəyişkənliyi nəticəsində kənd təsərrüfatı istehsalının həcminə və məhsuldarlığına önəmli dərəcədə təsir göstərə bilən təbii-iqlim riskləri;

3) aqrar sahədə sahibkarlıq subyektlərinin məhsulların istehsalı, resurslar və texniki avadanlıqlarla təmin edilməsi ilə bağlı istehsal riskləri;

4) aqrar-sənaye müəssisələri ilə maliyyə institutları arasında münasibətlər sferasında yaranan maliyyə riskləri;

5) investisiya layihələrinin reallaşdırılmasında mənfəətin itirilməsi ehtimalı ilə müşahidə olunan investisiya riski [6, s.226].

İqtisadiyyatın digər sahələrindən fərqli olaraq kənd təsərrüfatı daha riskli və nisbətən kapital tutumlu olduğu üçün bu sektorun maliyyə resurslarına çıxış məhduddur. Sahibkarlarla maliyyə qurumları arasında maliyyə münasibətlərinin xüsusiyyətləri və onların təkmilləşdirilməsi məsələsi getdikcə aktuallaşır. Bu xüsusiyyətlər kənd təsərrüfatının iqtisadiyyatın digər sahələrinə nisbətən maliyyələşdirmə üçün daha az əlverişli vəziyyətdə olduğunu göstərir [1, s.45]

Risqlərin mənfi təsirini azaltmaq məqsədilə onlar idarə edilməli və bu fəaliyyətə sistemli yanaşma tətbiq edilməlidir. Risklərin idarə edilməsinə sistemli yanaşma dedikdə, təşkilatın ətraf mühiti ilə qarşılıqlı əlaqəsini optimallaşdırmağa yönəlmiş prinsiplər, metodlar və vasitələrin, habelə təşkilatın kompleks məqsədyönlü fəaliyyətinin reallaşdırılmasını əhatə edən idarəetmə başa düşülür [2, s.101].

Kənd təsərrüfatı müəssisələrinin gəlirliliyi birbaşa əhalinin ödəmə qabiliyyətindən asılıdır, çünki bu sahə minimum istehlak səbətinin əsasını təşkil edən zəruri məhsullar istehsal edir. Qeyri-sabit vəziyyətdə istehlak tələbinin strukturu dəyişir, vətəndaşlar bir sıra malların alınmasına qənaət etməyə məcbur olurlar. Gəlirlərin azalması əsasən COVID-19 pandemiyasının pik dövründə - özünütəcrid rejimi dövründə baş verib. Azərbaycanın aqrar-sənaye kompleksi böhran dövründə demək olar öz mövqelərini qoruyub saxlaya, risklərə qarşı davamlı ola bilmişdir.

Kənd təsərrüfatında sahibkarlıq risklərinin azaldılması məqsədilə onlar tənzimlənə bilər. Kənd təsərrüfatı risklərini tənzimləməyin mümkün olduğu üsulları nəzərdən keçirək. Onları 2 əsas qrupa bölmək olar:

1. müəssisədə risklərin azaldılması strategiyaları;

2. risklərin digər təsərrüfat subyektlərinə ötürülməsi və onlar arasında bölüşdürülməsi strategiyaları.

Birinci qrupa sahələrin və istehsal üsullarının şaxələndirilməsi, kifayət qədər likvidliyin saxlanması, ehtiyatların yaradılması, ən az riskə məruz qalan məhsul və istehsal üsullarının seçilməsi və istehsal dövrlərinin qısaldılması, mərhələli investisiya qoyuluşu, əlavə gəlir mənbələrinin axtarışı və s. kimi risklərin idarə edilməsi vasitələri daxildir. Risklərin digər təsərrüfat subyektlərinə ötürülməsi və onlar arasında bölüşdürülməsi strategiyasına müqaviləli istehsal, şaquli integrasiya, fyuçers və opsiya bazarlarında hedcinq və sığorta daxildir. İstehsalın şaxələndirilməsi kimi proses fəaliyyətlərin kombinasiyası üçün müxtəlif variantlar təqdim edir və riskləri azaldır. Hazırda aqrar-sənaye kompleksində kənd təsərrüfatının müxtəlif sahələrini birləşdirən şaquli integrasiya olunmuş şirkətlər ən populyarlıq qazanır. Bu, maliyyə riskləri, eləcə də qiymət riskləri kimi problemlərin qarşısını almağa kömək edir. Amma bəzi nüanslar ola bilər ki, onlar bu prosesdə tam səmərəliliyə nail olmağa imkan vermir. Bunlar siyasi və iqtisadi qeyri-sabitlik, zəif tərtib olunmuş qanunvericilik bazası, qeyri-kafi vergi siyasəti və bəzən hətta integrasiyanın bəzi

aspektlərinə dövlətin həddindən artıq müdaxiləsidir. Bu amillər əlbəttə ki, integrasiya prosesini ləngidir. Bir çox şirkətlər kənd təsərrüfatı sığortasına xüsusi diqqət yetirirlər. Bu üsul kənd təsərrüfatı istehsalçılarının gəlirlərini sabitləşdirməyə imkan verir. Sığortanın əsas məqsədi sığorta hadisəsi baş verdikdə sığortalıya adekvat sığorta təminatı verməkdir. Buna görə də bu üsul qorunmanın təmin edilməsində və sabitliyin artırılmasında əsasdır.

Kənd təsərrüfatı müəssisələri riskləri azaltmaq üçün diversifikasiya və sığort kimi ən geniş yayılmış üsullardan istifadə edə bilirlər.

Kənd təsərrüfatı istehsalının diversifikasiyası torpaq, kapital, mal-qara və avadanlıq kimi müxtəlif növ ehtiyatlardan istifadə etmək məqsədilə kənd təsərrüfatı əməliyyatlarının strukturlaşdırılması ilə bağlı prosesdir. Kənd təsərrüfatında diversifikasiya zamanı adətən məhsulun diversifikasiyasına böyük diqqət yetirir. Bu yanaşma müəyyən bitkilərin becərilməsi üçün xüsusi yerlərin müəyyən edilməsini tələb edir. Məhsulların seçimi ərazinin iqlim şəraitindən, torpağın keyfiyyətindən və bu məhsulların hər birinin satışdan qazanc əldə etmək qabiliyyətindən asılıdır. İstehsalı planlaşdırarkən bir neçə fərqli məhsul seçməklə, sahiblər gözlənilməz itkiləri kompensasiya etmək üçün bir və ya bir neçə məhsuldan faydalana bilirlər.

Sığorta sahibkarlıq riskləri ilə mübarizə aparmağın effektiv üsuludur. Sığortanın mahiyyəti ondan ibarətdir ki, investor riskdən qaçmaq üçün gəlirin bir hissəsini qurban verməyə, yəni sahibkarlıq riskinin dərəcəsini sıfıra endirmək üçün ödəməyə hazırdır. Əslində, sığortanın dəyəri mümkün zərəre bərabədirsə (yəni sığorta polisinin qiyməti zərərin məbləğinə bərabədirsə), riskdən çəkinən investor hər hansı maliyyə itkisinin tam ödənilməsini təmin etmək üçün sığortalanı.

Kənd təsərrüfatı sığortası dedikdə, əsas etibarilə kənd təsərrüfatı bitkilərinin, heyvanlarının, fermerlərin əmlak obyektlərinin sığortası başa düşülür. Kənd təsərrüfatı sığortasının əsas üstünlükləri aşağıdakılardır:

- kənd təsərrüfatı sığortası obyektini tamamilə və ya qismən məhv edə biləcək bütün mümkün texnogen və təbiət hadisələrindən müdafiə;

- becərilmənin istənilən mərhələsində təbii və ya insan faktorları nəticəsində məhsulların tamamilə məhv olması səbəbindən müflisləşmə ehtimalının azaldılması;

- kənd təsərrüfatında vəziyyəti təhlil etmək üçün qabaqcıl texnologiyalardan istifadə.

Hazırda kənd təsərrüfatında risklərin idarə edilməsində ən effektiv vasitə kənd təsərrüfatı sığortasıdır. O, digər strategiyalar arasında lider mövqə tutur, çünki o, kənd təsərrüfatı bazarı iştirakçılarının maraqlarının məcmusunu ən optimal şəkildə nəzərə alır, onları gözlənilməz hallardan bir növ müdafiə ilə təmin edir və ən populyar və daha az xərc tələb edən həll yoludur [4, s.37]

Kənd təsərrüfatı sahibkarlıq risklərinin azaldılmasında sığorta şirkətlərinin işindən asılıdır. Odur ki, həmin şirkətlərin işinin yaxşılaşdırılması zəruridir. Sığorta şirkətlərinin işinin vəziyyətini yaxşılaşdırmaq üçün onlara hər bir müştəriyə fərdi yanaşma yolu ilə xidmət keyfiyyətinin yüksəldilməsi, sahibkarlar üçün sığorta müqaviləsinin müddətinin artırılması, həmçinin sığorta müqaviləsinin şərtlərinin azaldılması təklif edilməlidir. Sahibkarlıq risklərinin sığortası, şübhəsiz ki, bugünkü iqtisadiyyatda kənd təsərrüfatı strukturlarının sabit mövqə tutmasına öz töhfəsini verəcəkdir. Sığorta aqrar sahibkarlıq fəaliyyəti zamanı sahibkarların müdafiəsinin səmərəliliyini dəstəkləyər, bütövlükdə iqtisadiyyata müsbət təsir göstərə bilər [3, s.899].

Kənd təsərrüfatı sığortasının da çatışmazlıqları var. Aqrar sektorun inkişafının gözlənilməzliyini nəzərə alaraq, əksər müəssisələrin fəaliyyətində kənd təsərrüfatı sığortası prioritet deyil. Çətin hava şəraiti olan bölgələrdə faiz dərəcəsi çox yüksək ola bilər ki, bu da gələcək mənfəətə önəmli dərəcədə təsir göstərir.

Kənd təsərrüfatında sahibkarlıq risklərinin əsas növlərini və onların minimuma endirilməsi yollarını nəzərdən keçirərək belə nəticəyə gəlmək olar ki, bu sahədə sahibkarlıq risklərinin səviyyəsinin azaldılmasına təkcə kənd təsərrüfatı istehsalçıları deyil, həm də dövlət birbaşa təsir göstərməlidir.

Dövlət kənd təsərrüfatında mənfi amillərin və risklərin aradan qaldırılması üçün aşağıdakı tədbirləri reallaşdırmalıdır:

- idxalı əvəz etmək və kənd yerlərində həyat tərzini qorumaq üçün kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının təşviqi, kənd təsərrüfatı istehsalçılarının maliyyə sabitliyinin və kənd əhalisi gəlirlərinin təmin edilməsi;

- yerli kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracına dəstək sisteminin yaradılması və inkişafı;
- kənd təsərrüfatı istehsalçılarının gəlirliliyinin artırılması əsasında aqrar-sənaye kompleksinin yerli məhsullarının rəqabətqabiliyyətliliyinin dəstəklənməsi sisteminin işlənilib hazırlanması, bu da sənayenin investisiya üçün daha cəlbedici olmasına kömək edəcək;

- kənd təsərrüfatı istehsalçıları üçün vergi güzəştlərinin, o cümlədən gəlir vergisi və ƏDV üzrə güzəştlərin genişləndirilməsi.

Kənd təsərrüfatı sığortası aqrar sahənin dayanıqlığının artırılması məqsədilə istifadə oluna biləcək ən mühüm alətlərdən biridir. Dövlət dəstəyi ilə kənd təsərrüfatı sığortası sisteminin təkmilləşdirilməsi bu sahədəki çətin vəziyyətləri aradan qaldırmağa kömək edir, investisiya cəlbediciliyini artırır və iqtisadiyyatın qloballaşması şəraitində ölkənin kənd təsərrüfatı istehsalının rəqabət qabiliyyətinin artmasına kömək edir. Odur ki, kənd təsərrüfatı risklərinin sığortası sistemi təkmilləşdirilməlidir.

Kənd təsərrüfatı risklərinin sığortası sisteminin təkmilləşdirilməsinin ən mühüm vəzifələri dövlət dəstəyi ilə kənd təsərrüfatı sığortasını tənzimləyən qanunvericilik aktlarının hazırlanmasıdır. O zaman daha ucuz və əlçatan kənd təsərrüfatı sığortası xidmətlərinə nail olmaq, ən əsası isə real itkiləri ödəmək mümkün olacaq. Sığortaçılarla dövlət qurumlarının birgə keçirdiyi tədbirlər, şübhəsiz ki, kənd təsərrüfatı sığortasının kütləviləşməsinə öz töhfəsini verir. Həmin işdə bu problemləri işıqlandıran həm ixtisaslaşmış, həm də kütləvi informasiya vasitələri mühüm rol oynaya bilər. Qismən bank kreditlərindən kənd təsərrüfatı istehsalında istifadə sığortanın inkişafı üçün stimül rolunu oynaya bilər. Mövcud çətinliklərə baxmayaraq, kənd təsərrüfatı kredit verən tərəf üçün cəlbedici tərəfdaşdır və bu zaman təbii olaraq sığorta məsələsi ortaya çıxır. Aydındır ki, kredit təşkilatlarının kənd təsərrüfatı istehsalçıları ilə işinin genişləndirilməsi qaçılmaz olaraq sığorta xidmətləri istehlakının artmasına səbəb olmalıdır. Banklar sığorta müqaviləsinin bağlanmasının təşəbbüskarı kimi çıxış etməyə kifayət qədər qadir olan maraqlı tərəfdir, təsərrüfatın müxtəlif risklərdən məhsul sığortası ilə daha tam əhatə olunmasına töhfə verir. Qeyd olunan tədbirlərin reallaşdırılması ölkədə kənd təsərrüfatı risklərinin sığortalıanmasının vahid sisteminin yaradılmasını başa çatdırmağa və dövlət tərəfindən bu məqsədlər üçün ayrılan maliyyə vəsaitlərinin məqsədyönlü və daha səmərəli istifadəsini təmin etməyə imkan verəcək.

Kənd təsərrüfatı sığortası sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri kimi aşağıdakılar təklif oluna bilər:

- 1) dənli bitkilərin becərilməsi üzrə kənd təsərrüfatı təcrübəsinə riayət olunmasından asılı olaraq tarif dərəcəsinin differensial şəkildə aşağı salınması;

- 2) sığorta dəyərinin bir hissəsinin dövlət tərəfindən subsidiyalaşdırılması qaydasına düzəlişlərin edilməsi;

- 3) yerli büdcələrin xərclərin ödənilməsinə cəlb edilməsi;

- 4) qarşılıqlı sığorta şirkətlərinin inkişafı;

- 5) sığorta sisteminin etibarlılığını və maliyyə dayanıqlığını təmin etmək məqsədilə sığorta şirkətlərinin nizamnamə kapitalının minimum məbləğinin artırılması;

- 6) kənd təsərrüfatı istehlak sığortası kooperativləri şəbəkəsinin inkişafı;

- 7) özünüsığortanın perspektivli istiqamətlərindən biri kimi ehtiyat fondlarının yaradılması və əlverişsiz vəziyyətlər zamanı itkilərin ödənilməsi.

Kənd təsərrüfatı sığortası sisteminin təkmilləşdirilməsi aşağıdakı prinsiplərə əsaslanmalıdır:

- kənd təsərrüfatı istehsalçılarının, sığorta təşkilatlarının və qarşılıqlı sığorta şirkətlərinin könüllü iştirakı;

- aqrar-sənaye sahələrinin bütün kateqoriyaları üçün sığortanın olması;

- kənd təsərrüfatı sığortasına dövlət dəstəyinin hərtərəfliliyi, şəffaflığı və ünvanlılığı;

- sığorta hadisəsinin baş verməsi faktının təsdiqi və kənd təsərrüfatı sığortası müqaviləsi üzrə ödənilməli olan sığortalıya dəymiş zərərin məbləğinin müəyyən edilməsi məqsədilə müstəqil ekspertizanın səmərəliliyinin artırılması;

- kənd təsərrüfatı sığortasının tətbiqi məqsədilə vahid yanaşmaların və standartların formalaşdırılması və s.

Bu tədbirlərin reallaşdırılması kənd təsərrüfatı sığortası sisteminin inkişafına kömək edəcək ki, bu da kənd təsərrüfatı istehsalının davamlılığını və səmərəliliyini artıracaq. Təqdim olunan tövsiyələr nəzərə alınmaqla mövcud kənd təsərrüfatı sığortası sistemində dövlət dəstəyi ilə islahatların aparılması yerli kənd təsərrüfatı istehsalının dayanıqlığını artıracaq.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Dadaşov Ə. Fermer təsərrüfatlarının kredit resurslarına çıxış imkanlarının qiymətləndirilməsi. Statistika xəbərləri, № 3/2019, s.45-54.
2. Şərifov Q.Q., Fikrətzadə F.F. Kənd təsərrüfatında risklərin qiymətləndirilməsinin metodoloji əsasları. Kənd təsərrüfatının iqtisadiyyatı 2020, № 1 (31), s.101-110.
3. Арсланов, Р. И. Анализ современных аспектов страхования предпринимательских рисков / Р. И. Арсланов // Мавлютовские чтения: материалы XVI Всероссийской молодежной научной конференции, Уфа, 25–27 октября 2022. – С. 895-900.
4. Запрудская, Т. Упреждение рисков в сельском хозяйстве как фактор устойчивого развития агропромышленного комплекса / Т. Запрудская, В. Калюк // Аграрная экономика. – 2017. – № 6(265). – С. 30-38.
5. Романюк, Н. Ф. Понятие и факторы предпринимательского риска / Н. Ф. Романюк // Вестник Тульского филиала Финуниверситета. – 2022. – № 1. – С. 209-213.
6. Уварова, А. А. предпринимательские риски в сфере сельского хозяйства / А. А. Уварова, О. Г. Журавлева // Экономические проблемы России и региона: ученые записки. Том Выпуск 26. – Ростов-на-Дону: Ростовский государственный экономический университет "РИНХ", 2021. – С. 225-229.

Г.З.Юзбашева

д.э.н. профессор, институт Экономики НАНА

А.Э.Шабанова

докторант, институт Экономики НАНА

Роль страхования в снижении предпринимательских рисков в сельском хозяйстве

Резюме

Известно, что одной из самых рискованных сфер экономической деятельности является сельское хозяйство. Потому что деятельность аграрного сектора связана с природно-климатическими условиями. Учитывая, что предпринимательская деятельность в сельском хозяйстве связана с рисками, мы видим, насколько актуальным является проведение исследований в этом направлении. В статье затронута природа риска, изучены предпринимательские риски, которые могут возникнуть в аграрной сфере. Исследованы пути снижения предпринимательских рисков в сельском хозяйстве. Рассмотрена роль страхования в снижении сельскохозяйственных рисков. Предложены мероприятия по устранению негативных факторов и рисков в сельском хозяйстве. Обоснована необходимость совершенствования системы страхования сельскохозяйственных рисков.

Ключевые слова: *сельское хозяйство, риск, предпринимательство, страхование, государство, производство, предприятие, финансы.*

G.Z.Yuzbasheva

doctor of Economic Sciences, professor, ANAS

A.E.Shabanova

The role of insurance in reducing entrepreneurial risks in agriculture

Abstract

It is known that one of the most risky areas of economic activity is agriculture. Because the activity of the agricultural sector is associated with natural and climatic conditions. Given that entrepreneurial activity in agriculture is associated with risks, we see how relevant it is to conduct research in this direction. The article touched upon the nature of the risk, studied the entrepreneurial risks that may arise in the agricultural sector. Ways to reduce entrepreneurial risks in agriculture have been explored. The role of insurance in reducing agricultural risks is considered. Proposed measures to eliminate negative factors and risks in agriculture. The necessity of improving the system of insurance of agricultural risks is substantiated.

Key words: *agriculture, risk, entrepreneurship, insurance, state, production, enterprise, finance.*